

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-08-18

Diarienummer 2023-11664

Handläggare

Martin Boije

Telefon: 031-368 37 57

E-post: martin.boije@miljo.goteborg.se

Yttrande till kommunstyrelsen över Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18), SLK 0521/23

Förslag till beslut

Miljö- och klimatnämnden skickar över miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande över remiss Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18), till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Remissen kommer från Klimat- och näringslivsdepartementet och avser ett betänkande om kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraft.

Förvaltningen bedömer att utredningens direktiv omöjliggjort för utredarna att lägga fram ett förslag som skulle kunna ge tillräckliga ekonomiska incitament till kommunerna att säga ja till fler vindkraftsetableringar i form av en intäkt. Förvaltningen instämmer i betänkandets slutsats att en kommunal intäkt är en viktig pusselbit som behöver komma på plats för att få till stånd den ökade elproduktion från vindkraft som behövs i Sverige. Eftersom ett sådant förslag inte kunde presenteras i betänkandet, bedömer förvaltningen att vindkraftsutbyggnaden kan försenas nationellt. Ett förslag om incitament till kommunerna i form av en intäkt bör skyndsamt beredas vidare inom Regeringskansliet.

Förvaltningen har i tidigare ärenden bedömt att det är svårt att hitta lämpliga platser för att bygga ny vindkraft i Göteborg. Därför är det av stor vikt att kommuner utanför Göteborg ges incitament att säga ja till ny vindkraft där lämpliga platser finns. Förvaltningen är positiv till att förslag om ekonomisk kompensation till närboende och lokalsamhället presenteras. Förvaltningen bedömer dock att förslagen är otillräckliga för att få till stånd en utbyggnad i den takt som krävs för att nå målet i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram om ett klimatavtryck nära noll 2030.

Förvaltningen ser positivt på att utredningen har lagt mycket fokus på att förstå medborgarnas olika perspektiv på frågan kring vindkraft. För att lyckas med klimatomställningen krävs system som stärker medborgarnas möjlighet till delaktighet och inflytande över processerna.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen bedömer att förslagen om ekonomisk kompensation inte kommer komma invånare i Göteborg till gagn, då det utifrån tidigare utredningar inte finns lämplig plats för ny vindkraft i Göteborg. Därmed bedöms staden inte heller påverkas av ökade kostnader till följd av det ökade uppföljningsansvar som förslaget om kompensation till lokalsamhället innebär.

Däremot kan Göteborgssamhället inklusive stadens egna verksamheter påverkas av ökade kostnader för el på längre sikt, om inte produktionen av den förnybara el som kommer efterfrågas inom relativt snar framtid byggs ut skyndsamt. Detta enligt logiken om utbud och efterfrågan. Därmed kan socioekonomiskt svaga hushåll och elintensiva industrier, både kommande och etablerade, bli särskilt påverkade. Detta är något som blev tydligt under föregående års energikris.

Göteborgs Stad gynnas ekonomiskt av förslaget om planeringsstöd för kommunal energiplanering.

Bedömning ur ekologisk dimension

Bedömningen ur ekologisk dimension utvecklas under rubriken Förvaltningens bedömning.

Bedömning ur social dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bilagor

1. Betänkandet Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)
2. Bilagor till betänkandet Värdet av vinden

Ärendet

Kommunstyrelsen har gett miljö- och klimatnämnden möjlighet att yttra sig över betänkandet Värde av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18), SLK 0521/23, senast den 23 augusti 2023.

Miljöförvaltningen har begärt och fått förlängd remisstid till den 1 september 2023 för behandling i miljö- och klimatnämnden den 29 augusti 2023.

Miljöförvaltningen har bedömt förslagen i remissen och tagit fram förslag till yttrande som redovisas i detta tjänsteutlåtande.

Beskrivning av ärendet

Den så kallade incitamentsutredningen tillsattes i april 2022 och hade i huvudsak två uppdrag. Det ena uppdraget var att föreslå ett system för kompensation till lokalsamhällen och de vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad. Det andra uppdraget var att lämna förslag för att stärka kommunernas incitament att medverka till utbyggd vindkraft. Under 2021 avslog kommunerna 78 procent av förfrågningarna kring ny utbyggnad av vindkraftsparker. I det andra uppdraget ingick att bedöma om finansieringen av förslagen bör komma från statsbudgeten eller verksamhetsutövarna, utan att påverka skatteområdet. Genom ett tilläggsdirektiv den 25 november 2022 beslutade regeringen att incitamenten till finansieringen ska komma från verksamhetsutövarna.

Andra avgränsningar i utredningen, som inte ingick att utreda var:

- Havsbaserad vindkraft i ekonomisk zon
- Kommunala vetots vara eller inte vara, eller dess utformning
- Prövning enligt miljöbalken, till exempel miljönormer och riksintressen

Miljö- och klimatnämnden har hanterat remisser kopplat till vindkraftsparker tidigare.¹²³⁴

Remitterande myndighets förslag

I betänkandet presenteras tre huvudsakliga förslag:

- För lokalsamhället, vilket beskrivs som föreningsliv, lokalt näringsliv, infrastruktur samt natur- och kulturmiljöer runt vindkraftsparken, ska kommunen kunna förena sitt beslut att säga ja till en vindkraftspark med ett finansieringsvillkor. En andel av parkens intäkter ska då varje år gå till lokalsamhällets utveckling. Förslaget gäller både land- och havsbaserade parker inom kommungränsen.

¹ Diarienummer MKN 2015-1488 Förlängning av igångsättandetiden vindkraftverk Risholmen

² Diarienummer MKN 2021-12056 Motion om att utreda möjligheten att bygga vindkraftverk på Risholmen i Göteborgs Hamn

³ Diarienummer MKN 2021-12057 Motion om att bygga ut vindkraften i Göteborg

⁴ Göteborgs Stads Översiktsplan 2022, *Geografiska inriktningar, Havsbaserad vindkraft*

- Närboende, vilket beskrivs som den som äger en bostadsbyggnad inom tio gånger ett landbaserat vindkraftverks totalhöjd, ska varje år under verkets livstid få rätt till en andel av verkets intäkt (intäktsdelning). Storleken på andelen ska bero på hur långt ifrån verket byggnaden ligger.
- Ägare av intilliggande fastigheter, inom sex gånger ett landbaserat vindkraftverks totalhöjd ska, för att skapa en grundtrygghet vid projektering, få rätt till inlösen. Dessa ska, inom ett år från det att verket satts i drift, kunna begära att vindkraftsparkens tillståndshavare löser in deras fastighet. Ersättningen ska motsvara vad fastigheten hade varit värd, om parken inte hade uppförts.

Därtill lämnas förslag om att Energimyndigheten bör ta fram en vägledning för lagen (1976:439) om kommunal energiplanering samt ett tillfälligt ekonomiskt planeringsstöd för kommunernas energiplanering.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att utredningens direktiv omöjliggjort för utredarna att lägga fram ett förslag som skulle kunna ge tillräckliga ekonomiska incitament till kommunerna att säga ja till fler vindkraftsetableringar i form av en intäkt. Förvaltningen instämmer i betänkandets slutsats att en kommunal intäkt är en viktig pusselbit som behöver komma på plats för att få till stånd den ökade elproduktion från vindkraft som behövs i Sverige. Eftersom ett sådant förslag inte kunde presenteras i betänkandet, bedömer förvaltningen att vindkraftsutbyggnaden kan försenas nationellt. Ett förslag om incitament till kommunerna i form av en intäkt bör skyndsamt beredas vidare inom Regeringskansliet.

Miljöförvaltningen har i tidigare ärenden bedömt att frågan om vindkraftsutbyggnad i Göteborg är relativt välutredd. Det är svårt att hitta nya lägen för stora anläggningar för vindkraft på land i Göteborg, eftersom buller och närhet till bebyggelse försvårar lokaliseringen. Där så inte är fallet finns stora natur- och kulturvärden, reservat, Natura 2000-områden eller andra riksintressen. Göteborg Energi har tidigare fått avslag på ansökan om att uppföra en vindkraftspark i Hakefjorden⁵. Prognosen enligt Göteborg Energi är just nu att effektbehovet för el kommer öka med 70 procent i Göteborg till 2035. Enligt Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030⁶ måste den el som produceras vara förnybar. Därför är det av stor vikt att kommuner utanför Göteborg ges incitament att säga ja till ny vindkraft där lämpliga platser finns. Förvaltningen bedömer att en snabb och effektiv regional och nationell utbyggnad av vindkraften är avgörande för att möjliggöra övergången till förnybar energi i Göteborg och för att uppfylla Göteborgs Stads miljö- och klimatmål. Förvaltningen ser positivt på att betänkandet har flera förslag om ekonomisk kompensation för närboende som ett sätt att skapa acceptans för ny vindkraft. Förvaltningen bedömer dock att förslagen i betänkandet sammantaget inte är tillräckliga för att få till stånd en utbyggnad i den takt som krävs för att nå målet i miljö- och klimatprogrammet om ett klimatavtryck nära noll 2030.

⁵ Vänersborgs Tingsrätt, Mål nr M 1130-13

⁶ [Miljö- och klimatprogrammet - Miljö och klimat Göteborg 2030 - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se/om-goteborg/miljo-och-klimat/miljo-och-klimatprogrammet-2021-2030)

I Göteborgs Stads budget för 2023 har stadsbyggnadsnämnden fått i uppdrag att tillföra ett tematiskt tillägg till Göteborgs Stads Översiktsplan 2022⁷ för produktion och lagring av förnybar energi, där havsbaserad vindkraft ingår. Inom ramen för detta uppdrag bör tidigare utredningar uppdateras, kompletteras och sammanställas. Uppdraget bör även svara på i vilken mån Göteborgs kust lämpar sig för havsbaserad vindkraft i förhållande till andra intressen. Detta är av intresse ur såväl lokalt som nationellt perspektiv.

Förvaltningen ser positivt på att utredningen har lagt mycket fokus på att förstå medborgarnas olika perspektiv på frågan kring vindkraft. För att lyckas med klimatomställningen krävs system som stärker medborgarnas möjlighet till delaktighet och inflytande över processerna.

Miljöförvaltningen stöder förslaget om ekonomiskt planeringsstöd och vägledning till kommunerna. Framtagandet av energiplaner är en tidskrävande process som förutsätter att resurser tillsätts för att dessa ska bli effektiva underlag som styr mot klimatmålen. I linje med resonemangen ovan är det ur Göteborgs Stads perspektiv viktigt att tillräckliga resurser säkerställs till samtliga kommuner utanför Göteborg för att kunna planera för ett hållbart energisystem ur ett regionalt perspektiv. Förvaltningen bedömer att det ekonomiska planeringsstödet bör vara permanent och inte tillfälligt, eftersom energisystemen behöver planeras och utvärderas löpnade.

Förvaltningen stöder förslaget om en nationell vägledning för kommunal energiplanering, och vill uppmärksamma departementet om att Länsstyrelsen i Västra Götaland nyligen lanserat en vägledning⁸ för precis detta. Det är viktigt att den nationella vägledningen beaktar hela det komplexa och sammanhängande energisystemet och inte enbart fokuserar på elsystemet.

Anna Ledin

Direktör

Marcus Jahnke

Avdelningschef

⁷ [Översiktsplan för Göteborg \(goteborg.se\)](https://goteborg.se/oversiktsplan)

⁸ [Vägledning för kommunala energiplaner \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/vagledning)